

"Monet kiállításán is hangosan röhögtek a párizsiak.
De Monet művész volt. Ön egyszerűen hazudik."

/A kiállítás vendégkönyvéből/

KRITIKA EGY LÁTOGATÓ KRITIKAJÁRA

- Bálint Endre kiállításáról -

"Joggal kérdezheti bárki, mint ahogy gyakran kérdezem onmagamtól, főleg az utóbbi időben, hogy van bármilyen értelme szavakkal körüljárni képeimet, amelyek nem szavakat járnak körül -/ha csak egy mélyebb értelemben mégis/- hiszen annyira bizonytalan művészetem sorsa -, ha arra gondolok: mi minden lesz jelentéktelenné, amiről azt hisszük, hogy fontossága van az időben..."

/Bálint Endre/

Csodálatos élményt nyújtó kiállítás megrendezésére vállalkozott a Móra Ferenc Múzeum akkor, amikor vállalta Bálint Endre festőművész tárlatának a bemutatását.

A kiállítás három részre tagozódik: egy festői, egy grafikai anyag bemutatására s egy "szobrászi", kompozíciós részre.

A festői anyagból kiemelkedik a TRIPTICHON IKONOSZTÁZ című műve. A művész összefoglalónak szánja ezt, zárt rendbe foglalja festészetének alapformáit. Szentendre, Sáropatak, Pest, Párizs, Zsennye egy-egy jellegzetes vagy furcsa motívumát itt új egészébe ötvözve, a bálinti képzetvilág a tiszta töretlen színek kontrasztjaival és harmóniáival válaszol önmön nyugtalan létének örökös kérdéseire. Ezekből a színekből a régi motívumokat egybeforrasztó új formaegységek alakulnak, amelyek át lépnek az álló téglalapokból alkotott ikonfal belső keretrácsain. egyenes út vezet a méreteiben is hatalmas műtől a 16 darabból álló KÉPSZONETEK sorozathoz. A képecskék szervesen beleilleszkednek a bálinti életműbe. A szonettforma tökéletesen ráillik a festett táblákra. Játékos, színes - máskor komor sötét összefoglaló ez a sorozat.

A művész gyakran merít a számára kimeríthetetlen forrásból, a mitológiából. A CSODÁLATOS HALASZAT víziója a bibliai halászat modern festői értelmezése. Csodálatos az a felület, mellyel kialakítja a hármas tagozódású látomást. Új bibliai forrás az UTOLSÓ VACSORA /ZSENNYÉN/. A már annyiak által feldolgozott téma új, a megszokottól eltérő felfogásban jelentkezik. A bibliai társas vacsora kellékei /hal, pohár, só, kenyér/ egészen elvont, új szellemben átírt, bátran mondhatjuk "bálinti módon" szerepelnek. A hét tanítványt helyettesítő hét pohár közül az egyik pi-

ros, míg a többi hat fehér. Miért? Az ARULÓRA céloz vele a művész?! - alakok nincsenek, nem tudjuk melyik az áruló Judás, de csak ő lehet, mert Krisztus egy többi tanítványával.

Még két képre szeretnék utalni. A TŰZŐ HOLDSÜTÉS-nek már a címe is furcsán hat s asszociációkra késztet. A tűző hold hideg fénye az, amelyben kirajzolódik egy gyertyatartó sziliettje. Domináns színei a zöld, a barna, sárga, amely a napsütést idézi, s mégis tökéletesen fedi a tűző hold ridegségét. EVFORDULÓ című alkotása diptichon-jellegű. Jobb oldala házassági fényképet idéz, amelyben már nincsenek arcok, míg baloldalon csak egy gyertyatartó, melyből kiégett a gyertya - vagy az élet?

Az ANGYAL-PAPIRKA; játékosan egyszerű montázssal indul a kiállítás grafikai anyaga. Holdvilág Páris c. kompozíciója a művész Párizsban eltöltött éveinek emlékét idézi. Fejlődésének ajándékpillanata kétségkívül Párizsban éri a festőt, ahol e megtalált szerkezeti alapon sorban felépülnek a víziók szuggesztív történései. "Mint aki munkaasztalára dobja művészete lapjait, úgy keresi meg addigi életének belé égett metszeteit és egy-egy mozdulattal megkeresve az emlékek és álmok rögzült képeit, uj meg uj világok bukkannak elő." /MS/

A grafikai anyagot kollázsok, linotypiák ragyogó színei és felületei adják. Ezen anyag gerince a 19 grafikai lap 1955 és 1957 között készült. Egyszerű vonalvezetés és az Európai Iskola által megteremtett alkotói mechanizmus uralkodik a "SZENTSÉGEKEN".

ERDEI HISTÓRIA c. montázsán sűrű, fekete, bizonytalanságot a veszélyt sugalló erdő fényképe látható s ezen maga a história rámontírozva. A képeket figyelve pontosan nyomonkövethetjük az események alakulását. Megöltek egy fiatal lányt.

A reprezentatív kiállítás "szobrászi", kompozíció része a meglepetés és megrendülés ritka erejével hat.

ARANYLAKODALOM: dobozba foglalt kompozíció. Mi marad meg az aranylakodalomra? A menyasszony fejét valamikor /50 éve/ diszitő menyasszonyi koszoru, s egy tükrös, melyből már bár az üveg kitört, mégis jól látható benne a fájdalom. EKLEKTIKUS HULLADÉK: fából megkomponált alkotás, kü. lönböző stilusirányzatok összefoglalása az adott lehetőségekkel. Szemétre kidobott ornamensek alkotják a neves kompozíciót. Az egyik legmegrendítőbb darab a CSONTOKSZIDÁCIÓ. Dobozba foglalt SÁRGA alapra elhelyezett anyagi sor ez, fényképkerettel a kezdetén, amelyből a kép már hiányzik. Kivették, KITEP-ték - nem tudni. Vasuti sín, melynek közepén kezét összeculcsoló, háttal álló SS katonatiszt s mellette kétoldalt záruk. Az egyik nég nyitható, de a másik már SOHA. - Pokoli ez a kép- mely visszaidézi a náciizmus borzalmaikat. S jön a következtetés - CSONTOKSZIDÁCIÓ egy csont

melyet már bevont a zöld oxodrég. - Rég volt, elmúlt, de soha nem lehet elfelejteni. Szervesen kapcsolódik egy másik kompozíció is ehhez, a RÉGI DOLGOK. Fehér asztalon elénk rakja mindazt, ami talán régi dolog - talán nem. Felbukott leányka, előtte ugyanaz a katona, mint az előbb, kampós rud, amelyre talán a szögesdrót csavarodott, s amely magában hordozta a halált. A fehér asztalon néhány népi motívummal megrajzolt piros vér. A leány mellett két rózsaszírom élő virágból - MEMENTÓ. A sorozat harmadik darabja az EGY TÁLCA GYASZ. Nagyméretű FEKETE tálca, benne ablakkeret s alatta SÁRGA szövet. ebből rajzolódik ki egy HATÁGU, megkülönböztető CSILLAG, amelyről mindenki tudja mit jelent. S alatta még bölcsőben fekvő tudatlan csecsemő, ki nem érti ezt - s mégis elvész.

Ilyesféle stációkon át vándorol tovább a járatlan utakon cserkésző Bálint Endre - egy kérdőjel végtelenséggel, hogy kellő időben elérkezhesen a kellő pontra - mindig új meg új összegzések felé.

Hazugság lenne mindez - EGY TÁLCA GYASZ - vagy a látogató gyermetegega, naivitása?

Antal Péter

Feleky István:

VONATOZÁS

a padról fölsóhajt
 az ablakig
 megcirógat
 mondd csak - /mondja/
 és arcomat megdűti
 lilult ajkai közt